

A MAGYAR KÖZÖSSÉG JÖVŐJÉRŐL – MI LESZ A TEMPLOMUNKKAL?

A FALU ÖSSZLAKOSSÁGA ÉS A MAGYAROK SZÁMA

Tiszakálmánfalva előjárósága 1907-ben és 1908-ban kitartóan követelte a falu határának 500–1000 hold földdel való bővítését az állattenyésztés és életterük növelése céljából, de eredménytelenül.

E bevezetőnek csak annyi köze van a magyar közösség jövőjéhez, hogy a ma legfontosabb feladata betölteni a rendelkezésére álló „életteret”. Ma már nincs „küldetése”, nem szolgál „magasztos” eszméket, amelyeket az akkori állami politika határozott meg, most csak saját fennmaradását, megmaradását kell, kellene biztosítani. Vajon képes-e erre, képes-e a megújulásra? Most ez a kérdés, a válasz pedig nehéz. A kérdés összetettségére való tekintettel nézzük meg a falu lakosságának számbeli alakulását és nemzetiségi összetételét megalapításától kezdve napjainkig!¹⁰⁹

Év	Magyar	Német	Szerb	Egyéb	Összesen
1890	1402	600	-	-	2002 fő
1900	1179	816	8	31	2034 fő
1910	1108	923	3	45	2079 fő
1921	849	1017	183	190	2186 fő
1931	1099	981	35	21	2136 fő
1941	1086	968	12	-	2066 fő
1948	1379	-	577	124	2090 fő
1953	1388	-	596	138	2122 fő
1961	1411	-	869	48	2476 fő
1971	1387	-	1204	234	2825 fő
1981	1430	-	1725	337	3492 fő
1991	1363	-	1856	466	3685 fő
2002	1204	9	2860	333	3825 fő
2011	1070	7	2277	302	3656 fő

¹⁰⁹ *Republički zavod za statistiku*, Odeljenje Novi Sad, Popis stanovništva, Pokr. zavod za statistiku.

Újvidék közelsége miatt a falubatelepülők száma az 1950-es évek közepétől mindig nagyobb azoknak a számánál, akik elköltöztek innen. Az 1961-es évtől 1970-ig 687 új lakos érkezett a településre, 627-en pedig elhagyták, tehát az újonnan jöttek száma 60-nal növekedett egy évtized alatt. Amikor Újvidék gazdasága 1971 és 1981 között nagyszámú új munkaerőt igényelt, Budiszaván a lakosság számának robbanásszerű emelkedése következett be. Ebben az évtizedben 410 lakossal több a betelepülők száma, mint az elmenőké (BUGARSKI 1994). A magyarok száma ekkor 43-mal emelkedett, a szerbeké 521-gyel, a más nemzetiségekhez tartozóké 103-mal. Ez a folyamat 1981 után lelassult, sőt 2002 és 2011 között a lakosság száma 169-cel csökkent, ebből a magyarok száma 134-gyel. Említettük, hogy a tiszakálmánfalvi/budiszavai magyarság lélekszáma 1981-ben érte el a mindenkori legmagasabb számot, az 1430-at. Azóta ez a szám állandóan csökken, 1991-től, vagyis a Jugoszlávia szétesését kísérő kegyetlen háborúk kezdetétől gyorsuló ütemben.

Az 1981-es évbéli 1430 magyar lakos száma 2011-ben 1070-re csökkent. Ez már-már megmaradásában fenyegeti a falu magyarságát, megszűnhet az osztott tagozatú magyar anyanyelvű oktatás, amelynek fennmaradásához – a statisztikai adatok ezt bizonyítják – körülbelül 1500 lelket számláló közösség szükséges. Ezért kell a magyar politikumnak kiharcolni, hogy töröljék a törvény által előírt 15 fős létszámot egy tagozat megnyitásához, mert ez a szórványvá válás lassítását, esetleg elkerülését segítheti. Az oktatási minisztérium utólagos jóváhagyása a törvényesnél kisebb létszámú tagozatok megnyitására a szülők, a pedagógusok és a tanulók számára bizonytalanná teszi az anyanyelven való tanulást.

Az egyik lehetséges megoldás az 5 km-re lévő Káty 400 lelket számláló magyar kisközösséggel történő szoros együttműködés, az irántuk érzett felelősségtudat kialakítása, amely a velük és róluk való együttes gondoskodást jelenti. Az értelmiségi szempontból jóval erősebb budiszavai közösség és a majdnem értelmiségiek nélküli kátyi magyarság csak együttes művelődési rendezvényekkel, találkozók-kal, bálakkal, táncokkal erősíthetik egymást, amelynek eredményeként évente 3-4 kátyi magyar kisnebuló növelné a budiszavai általános iskola magyar tagozataiba iratkozó tanulók számát. A magyar tagozat hosszabb távon fennmaradna, a kátyi magyarságnál pedig erősödne a nemzettudat, lelassulna az anyanyelvvesztés folyamata. Kezdeményezés, MNT-segítség és szervezés kérdése ez legfőképpen.

Tény, hogy ezt a létszámcsökkenést jelentős mértékben a külföldi munkavállalás (mert ebben az országban nincs munka), a gyermekvállalási kedv állandó csökkenése, az 1991 és 1999 közötti háborús helyzetből való menekülés, a vegyes házasságok növekvő száma, a magukat jugoszlávoknak nevezett „népcsoport” megjelenése és az asszimiláció idézték elő.

A magyar közösség másik nagy problémája az életkor szerinti megoszlása. Az 1–18 éves korúak száma jóval kisebb, mint a 60 éven felülieké, tehát a magyar lakosság elöregszik. Ugyanakkor 40–50 harminc éven felüli magyar fiatalember nem alapított családot, ami a jövő szempontjából rossz előrejelzés.

A helyi magyarság nem először van létszámbeli válságban: 1931-ben és 1941-ben körülbelül annyian voltak, mint ma, és megmaradtak, sőt az ezt követő négy

évtizeden át erősödött a közösség. Tény, hogy a Sajkás-vidéken való letelepedése óta a falu magyarsága állandóan küzd a létfennmaradásért. Beékelve a Sajkás-vidék szerb lakossága közé, itt nehezebb volt magyarnak lenni még a magyar állam fennállása idején, annak hathatós támogatását élvezve is. A valahai telepések a környék legszorgalmasabb lakosai közé tartoztak. Átvészelték minden természeti csapást, de a történelmi vagy politikai viharokat mind nehezebben viselték el. Mindig osztották a délvidéki, vajdasági magyarság sorsát, amikor nehéz volt, de akkor hatványozottan. A megoldás kulcsa talán a dolgos hétköznapok, a békés évtizedek, a jobb és gondtalanabb élet eljövételében rejlik. Ebben kell reménykedni.

Az anyaország megváltozott viszonyulása a határon túli magyarokhoz szintén jelentős tényező lehet. A magyar állampolgárság megadása lélektanilag megvalósította a nemzet határváltoztatás nélküli egységét és integrálódását.

A MAGYAR KÖZÖSSÉG DEMOGRÁFIAI HELYZETÉRŐL A RÓMAI KATOLIKUS PLÉBÁNIA ADATAINAK TÜKRÉBEN

A kisközösségek életében az egyház és a templom nagyobb jelentőséggel bír, mint a nagyvárosokéban. Második otthonuk, találkozóhelyük, megvigasztalódásuk színhelye. A plébánia irattára, régi jegyzetei jórészt a közösség történetévé formak össze.

A hivatalos statisztikai adatokhoz viszonyítva a római katolikus plébánia által vezetett születések, házasságkötések és elhalálozások száma jóval részletesebben és pontosabban szemlélteti a magyarság demográfiai helyzetét. A számok kegyetlenebbek, mint ahogy elvárnánk. A plébániai adatok és a valóságos helyzet között csak kis eltérés lehet, mert 1991-ben a faluban 1250 katolikus és 113 református, nazarénus vagy más vallású magyar élt, legtöbb 10%-os különbség lehet. Most, 2013-ban körülbelül 920 lehet a katolikusok száma.

A római katolikus plébánia adatai alapján 1991-től kezdve a születések, a házasságkötések és az elhalálozások száma így alakult:

Év	Születések száma	Házasságkötések száma	Elhunytak
1991	12	8	24
1992	13	4	25
1993	11	5	23
1994	12	4	18
1995	14	8	30
1996	15	5	35
1997	12	3	25

Év	Születések száma	Házasságkötések száma	Elhunytak
1998	7	6	28
1999	8	7	21
2000	13	8	16
2001	15	7	26
2002	8	7	29
2003	7	6	23
2004	10	6	24
2005	8	5	20
2006	6	4	25
2007	5	6	21
2008	7	2	22
2009	15	2	26
2010	11	3	18
2011	7	1	16
2012	7	1	25
Összesen:	223	108	520

Tehát 22 év alatt a magyar katolikusok száma 297-tel csökkent, közel 24 százalékkal. Mintegy 50 fiatal magányosan vagy egy-két gyerekkel elhagyta a falut és az országot. Már vagy három évtizede nincs pozitív ütemű természetes szaporulat. Annak megértéséhez, hogy mit jelent egy népcsoport számára, ha 107 százalékkal többen halnak meg, mint ahányan születnek, nem kell demográfusnak lenni. Az elmúlt időszak adatai már vészes helyzetet jeleznek. Erhard Róbert római katolikus plébános a falu fennállásának 124. évfordulóján – 2008. február 28-án – ünnepi szentbeszédében tette fel az alábbi kérdést:

„Van-e a falu magyarságának oka ünnepelni? Ünnepeljük a minden nehézséget leküzdő őseket, ugyanakkor szembe kell néznünk a közösséget már-már létében fenyegető adatokkal. Általában kétszer-háromszor, de némely évben négyszer többen haltak meg, mint amennyien születtek. A háborús évek megtették a magukét, és azóta sem változnak jelentősebb mértékben a demográfiai mutatók.”

Semmi sem tart örökké. A helyzet megváltozhat, és új remények szülehetnek. Talán azok egy része, akiket a szükség távozásra kényszerített, hazajönnek. Minden távozó magával viszi a szülőföld terhét, amelytől nem könnyű szabadulni. Az

itteni fekete földnek, a szülőfalunak, a templomnak visszahúzó ereje van. A falu központjában előkelően kiemelkedő neogótikus templomtornyot nem könnyű elfeledni. Több mint egy évszázada, hogy a hazatérők, a vendégek és az idegenek, bármilyen irányból is érkeznek a faluba, tekintetük először a piros színű templomtornyossal találkozik. Az élet legfontosabb eseményeinek a jelképe ez a templom, Isten háza, amely az ember, a hit, a szeretet szolgálatában áll. Több mint száz éve a falu szimbóluma és ékessége volt és maradt. Legyen ezután a jövő és a megmaradás szimbóluma. Így lesz ez mindaddig, amíg magyarok is élnek a Sajkás-vidék e szép falujában, ha élni akarásuk, a megmaradásuk utáni vágyuk és hitük erősebb lesz az enyészet fenyegető árnyától. Segítse őket ebben templomunk védőszentje, a Magyarok Nagyasszonya!